

МІЖНАРОДНА МІГРАЦІЯ РОБОЧОЇ СИЛИ, ВИДИ, ПРИЧИНИ ТА ФАКТОРИ РОЗВИТКУ

Т.В. Аверіхіна, к.е.н. доцент

Г.І. Шаркова

Одеський національний політехнічний університет
м. Одеса

Міжнародна міграція робочої сили (від лат. migration – рух, переміщення) – це переміщення працездатного населення з однієї країни в іншу в межах світового ринку праці. Це, насамперед, форма руху відносно надлишкового працездатного населення з одного центру в інший. Причини міграції населення економічного характеру полягають у різному рівні економічного розвитку окремих країн, розходженні в умовах заробітної плати, наявності безробіття в деяких країнах, функціонуванні міжнародних корпорацій, що вивозять робочу силу для роботи в закордонних філіях. [1]

Сучасний міжнародний ринок робочої сили включає різнонаправлені потоки трудових ресурсів, що перетинають національні кордони. Міжнародний ринок праці об'єднує, таким чином, національні та регіональні ринки робочої сили і існує в формі трудової міграції.

Міжнародна міграція включає дві основні складові: еміграцію і імміграцію. Еміграція – це виїзд робочої сили з однієї країни в іншу. Імміграція – це в'їзд робочої сили до приймаючої країни. Реєміграція – повернення робочої сили в країну еміграції (на батьківщину).

Міжнародна міграція робочої сили зумовлена чинниками внутрішнього економічного розвитку кожної окремої країни і зовнішніми чинниками; станом міжнародної економіки в цілому та економічними зв'язками між країнами. У певні періоди рушійними силами міжнародної трудової мобільності можуть виступати також політичні, військові, релігійні, національні, культурні, сімейні та інші соціальні чинники. Причини міжнародної трудової міграції можна також зрозуміти лише як конкретну сукупність названих чинників [2].

Традиційно (в неокласичній теорії) основну виділяють економічну причину міжнародної трудової міграції, пов'язану з масштабами, темпами та структурою накопичення капіталу.

1. Відмінності в темпах накопичення капіталу зумовлюють відмінності сил притягання або відштовхування робочої сили в різних регіонах світового господарства, що в кінцевому підсумку визначає, напрямки переміщення цього чинника виробництва між країнами.

2. Рівень та масштаби накопичення капіталу справляють безпосередній вплив на рівень зайнятості працездатного населення і, отже, на розміри відносного перенаселення (безробіття), яке є основним джерелом трудової міграції.

3. Темпи і розміри накопичення капіталу, в свою чергу, до певної міри залежать від рівня міграції. Ця залежність полягає в тому, що порівняно низька заробітна плата іммігрантів і можливість знизити оплату праці вітчизняним працівникам дозволяє знизити витрати виробництва і тим самим збільшити нагромадження капіталу.

Така сама мета досягається шляхом організації виробництва в країнах з дешевою робочою силою. Транснаціональні корпорації з метою прискорення накопичення капіталу використовують або рух робочої сили до капіталу, або переміщують свій капітал у праценадлишкові регіони.

4. Причиною переміщення робочої сили є зміни в структурі потреб і виробництва, спричинені науково–технічним прогресом. Скорочення обсягу виробництва або ліквідація деяких застарілих галузей вивільняють робочу силу, яка шукає собі застосування в інших країнах. .

Основними причинами, які зумовлюють міжнародну міграцію робочої сили є [3]:

- незадовільні економічні умови життя працездатного населення в країнах еміграції (низький рівень заробітної плати, безробіття, низький життєвий рівень, зубожіння і т. д.);
- стабільний порівняно високий рівень заробітної платні в основних імміграційних центрах (США, Західна Європа);
- порівняно вищий технічний рівень умов праці в країнах імміграції;
- соціальні умови для більш повної реалізації своїх можливостей у країнах імміграції;
- природні катаклізми в країнах еміграції і вищий рівень охорони навколишнього середовища у країнах імміграції;
- політичні причини;
- військові причини;
- релігійні причини;
- національні причини;
- культурні причини

Основу міграційних потоків складають робітники, у меншому ступені – службовці. Порівняно новою формою міграції є переміщення науково–технічних кадрів (у США і Західну Європу).

Можна виділити 5 напрямків міжнародної міграції робочої сили [4]:

1) з країн, що розвиваються в промислово розвинуті країни;

2) у рамках промислово розвинутих країн (в основному з неекономічних причин, також спостерігається

відплив умів з Європи в США);

3) між країнами, що розвиваються; (в основному між НІК і країнами арабських еміратів; між країнами-членами ОПЕК та іншими країнами, що розвиваються. Наприклад, у Кувейті і Саудівській Аравії було в 60 – 80 роках зайнято до 1 млн. робітників з Ємену, у Гонконгу – в основному з Китаю і В'єтнаму. Економічні причини: більш високий рівень життя та зарплати і недостача некваліфікованої робочої сили в НІК);

4) з колишніх соціалістичних країн у промислово розвинуті;

5) міграція науковців, кваліфікованих фахівців із промислово розвинутих у країни, що розвиваються [5]

Історично міжнародна міграція робочої сили пройшла декілька етапів, кожен з яких характеризується особливою спрямованістю і причинами. Міжнародна міграція робочої сили почалася в епоху Великих географічних відкриттів (XV–XVII ст.), коли європейські держави захоплювали величезні території, створюючи світову колоніальну систему. Поряд із добровільними мігрантами в освоєнні земель Північної Америки, Австралії і Нової Зеландії брали участь вимушені переселенці з Європи (заслані каторжани, ув'язнено. У 1880–1914 рр. відбулося масове добровільне заселення вихідцями з Європи, Китаю, Індії, Японії та Східної Африки Північної Америки, де відчувалася нестача робочої сили. XX століття, особливо період після закінчення Другої світової війни та розпаду світової колоніальної системи, характеризувався широкомасштабною міграцією робочої сили з країн, що розвиваються, у всіх напрямках. Наприкінці XX ст. індустріальні держави в усьому більшому обсязі стали пред'являти попит на висококваліфіковану робочу силу, почалася інтелектуальна міграція.

Основними особливостями цього етапу є;

– зростання масштабів внутрішньоконтинентальної міграції, зокрема в країнах Європи;

– зростання попиту на висококваліфіковані кадри (виникнення нового виду трудової міграції – "відплив умів");

– посилення державного і міжнародного регулювання руху робочої сили;

– збільшення масштабів еміграції з пострадянських держав, зокрема з України.

Отже, міжнародна трудова міграція – це насамперед форма руху відносно надлишкового населення з одного центру накопичення капіталу до іншого. В цьому полягає суть економічної природи трудової міграції та її головна причина.

Однак у міжнародну трудову міграцію втягуються не лише безробітні, й частина працюючого населення. В цьому випадку рушійним мотивом міграції виступає пошук вигідніших умов праці. Робоча сила переміщується з країн з низьким рівнем життя і заробітної плати в країни з вищим рівнем. Національні відмінності в заробітній платі є об'єктивною основою міграції праці.

Література:

1. Смирнов Б. Н. Введення в курс світової економіки: економічна географія зарубіжних країн – навчальний посібник / Є. М. Смирнов. – М. • КНОРУС. 2008. – С. 256–257

2. Глобалізація світового господарства: навчальний посібник / під ред. М. Н. Осьмовой. А. В. Бойченко. – М. : ИНФРА-М, 2011. – С. 124, 271.

3. В. С. Будкін. Міжнародна міграція робочої сили // Українська дипломатична енциклопедія: У 2–х т./Редкол.:Л. В. Губерський (голова) та ін. – К.: Знання України, 2004 – Т.2 – 812с.

4. Міжнародна трудова міграція [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: http://pidruchniki.com/15130616/ekonomika/suchasni_tsentri_priyagannya_gobochoyi_sili

5. Міжнародна міграція робочої сили [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://buklib.net/books/25044/>

6. Міжнародна міграція робочої сили у сучасному світі [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://textbooks.studio/mirovaya-ekonomika-uchebnik/migratsiya-rabochey-silyi.html>

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Т.В. Аверіхіна, к. е. н., доцент

О.І. Яковенко, студентка

Одеський національний політехнічний університет
м. Одеса

Перехід України на ринковий шлях розвитку супроводжується не лише великою кількістю політичних і соціально-економічних змін, а й глибокою демографічною кризою, однією з першопричин якої є міграція населення. За різними оцінками експертів, поза межами України на сьогодні знаходиться від 2,5 до 5 млн осіб працездатного віку. Наприклад масовий виїзд громадян України за кордон, особливо жінок, супроводжується зниженням показників народжуваності, підвищенням захворюваності внаслідок виснажливої праці на чужині, почастишанням випадків настання передчасної смерті мігрантів.